

OpenSciLab.org

Наукова платформа
Open Science Laboratory

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА: МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ

Chumakov V.I.	Коростіянець Т.П.
Deák József	Костяхин А.Е.
Irtegov A.O.	Кравченко В.М.
Prihodchenko V.O.	Кравченко С.Ю.
Zhukovska A.O.	Кучера М.О.
Аверчев Олександр	Летуґа М.М.
Алієва Лейла Юсіф	Лизогубова А.А.
Андрусишин Т.Б.	Лисевич А.А.
Апурін М.А.	Лисенко Н.В.
Аюбова Е.М.	Макаренко В.О.
Бабіна В.О.	Максименко М.М.
Бажан С.П.	Маланчук М.С.
Байдюк Л.М.	Маньківський Ю.В.
Батрак О.А.	Марценюк М.О.
Безрукова А.Р.	Маршалкович С.М.
Бессонова А.В.	Маслова К.І.
Беца А.С.	Миронченко С.І.
Бірченко В.В.	Накашидзе І.С.
Бойко Т.Ю.	Омельченко А.В.
Боліла С.Ю.	Орленко Н.А.
Боруцька М.В.	Остапчук Марія
Борцова Ю.О.	Осташова Я.В.
Бочарова О.О.	Остриніна І.Л.
Верескун М.В.	Павленко В.В.
Вітер О.М.	Петрова Н.Е.
Власюк В.В.	Пінчук Т.А.
Волчок В.А.	Повхан І.Ф.
Гарбар Т.А.	Поддубная О.В.
Голей Ю.М.	Пристапа Я.В.
Гомянина Е.А.	Прокопов В.М.
Гордеев Д.С.	Ржецкая Т.А.
Гузаа Л.В.	Рябоконе В.О.
Даценко Л.М.	Савчин В.М.
Демченко В.М.	Сенчина Н.П.
Джуринський П.Б.	Серый А.И.
Димова Г.О.	Соляр В.В.
Дігяр Наталія	Стародубцева Е.А.
Дрозд О.В.	Стороженко В.А.
Дятленко Т.І.	Терещук М.О.
Дячук І.П.	Толмачова М.В.
Жариков А.П.	Труба О.О.
Зайченко Н.І.	Трускавецька І.Я.
Ізмайлова Н.В.	Фуніков А.В.
Катрич Е.О.	Чебручан М.Р.
Кахович О.О.	Чепурко І.О.
Климович К.П.	Чугунов С.В.
Клопотюк М.С.	Шестерик О.В.
Ковальчук Е.В.	Шиш Г.Ю.
Коломієць С.М.	Шулюк Н.І.
Королева Е.А.	Юрко А.В.
	Юрченко В.В.

та інші*

Матеріали
XI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

КИЇВ 2020

Наукова платформа

Open Science Laboratory

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА:
МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ**

Матеріали

**XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Київ, 11 грудня 2020 року)**

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

** на обкладинці вказано перших авторів кожної доповіді*

Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 11 грудня 2020 р.). Київ, 2020. 697 с.

Збірник містить матеріали (тези доповідей) XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути», у яких висвітлено актуальні питання сучасної науки, освіти та виробництва.

Видання призначене для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та практикуючих спеціалістів різних напрямів.

XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва»
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

Наукові праці згруповані за напрямками роботи конференції та наведені в алфавітному порядку.

Для зручності, беручи до уваги, що видання є електронним, нумерація та загальна кількість сторінок наведені з врахуванням обкладинки.

Збірник на постійній сторінці конференції: <https://openscilab.org/?p=1893>

*Матеріали (тези доповідей) друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за якість та зміст публікацій несе автор.*

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

ЗБЕРЕЖЕННЯ РІЗНОМАНІТТЯ ПТАХІВ У ШТУЧНИХ ЛІСОСМУГАХ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я

Аюбова Ельнара Мусаїбовна

асистент кафедри геоекології і землеустрою факультету агротехнологій та
екології Таврійського державного агротехнологічного університету імені
Дмитра Моторного

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6662-310X>

Скиба Вікторія Павлівна

асистент кафедри геоекології і землеустрою факультету агротехнологій та
екології Таврійського державного агротехнологічного університету імені
Дмитра Моторного

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2233-9438>

Актуальність дослідження. Тривалий час в Українському Приазов'ї домінували степові біоценози, які були розмежовані заплавами невеликих річок з лучною та слабо розвиненою деревно-чагарниковою рослинністю. Такі екологічні умови зберігалися в Степу практично до середини XIX ст. Згодом почалося інтенсивне перетворення степових земель на агроценози та практично до початку XX ст. всі придатні для землеробства угіддя були освоєні. У посушливому районі, яким є Приазов'я, дуже скоро розпочалися сильні вітрові бурі, які призвели до скорочення урожайності сільськогосподарських культур, що викликало необхідність запровадження протиерозійних заходів. Такими були створення штучних лісових насаджень у вигляді невеликих лісків та лісосмуг. З цього часу і пізніше у степових районах поширюються роботи по

полезахисному лісорозведенню та облісненню пісків, створенню лісів господарського значення, зелених зон навколо міст та промислових центрів, вздовж берегів рік, каналів і водосховищ.

Матеріали та методи дослідження. В основу статті покладені результати власних досліджень, проведених в штучних лісосмугах та лісових масивах на території Північно-Західного Приазов'я упродовж значного відрізка часу – з 2010 до 2019 рр. Досліджували гніздову орнітофауну лісосмуг у весняно-літній період. За основу було обрано загальноприйнятий метод лінійного трансекту обліку птахів на необмеженій смугі з подальшим роздільним обрахунком показників щільності за відстанню їхнього виявлення.

Результати дослідження. У Північно-Західному Приазов'ї, як і в інших регіонах України (Петровиц, 2017; Чаплигіна, 2018), штучні лісосмуги мають важливе загально-екологічне та природоохоронне значення, як рефугіуми трансформованої біоти. З одного боку, вони є осередками високого видового різноманіття птахів та концентрації живої речовини взагалі, а з іншого – у наших лісосмугах виявлені випадки гніздування значної кількості видів, які знаходяться під охороною держави, а також, згідно ряду конвенцій (Бернська, Боннська, СИТЕС та інші), є об'єктами міжнародної охорони (табл. 1). Із зареєстрованих у лісосмугах 62 видів птахів до зазначених відноситься 36, що становить понад половину – 58,0 %.

Таблиця 1

**Види птахів, що занесені до Червоної книги України (2009),
конвенцій та угод природоохоронного спрямування***

Назва	Червона книга України, категорія	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	СІТЕС, додаток	Червона книга МСОП
1	2	3	4	5	6
Ряд Пеліканоподібні (Pelicaniformes), родина Бакланові (<i>Phalacrocoracidae</i>)					
Баклан великий	–	III	–	–	–
Ряд Лелекоподібні (Ciconiiformes), родина Чаплеві (<i>Ardeidae</i>)					
Чапля сіра	–	III	–	–	–
Чепура велика	–	II	II	–	–
Чепура мала	–	II	–	–	–
Ряд Соколоподібні (Falconiformes), родина Яструбові (<i>Accipitridae</i>)					
Канюк степовий	Рідкісний	II	II	II	VU
Канюк звичайний	–	II	I, II	II	–
Підсоколик великий	–	II	II	II	–
Кібчик звичайний	–	II	II	II	NT
Боривітер звичайний	–	II	II	II	–

Таблиця 1 (продовження)

1	2	3	4	5	6
Ряд Куроподібні (Galiformes), родина Фазанові (<i>Phasianidae</i>)					
Куріпка сіра	–	III	–	–	–
Перепілка	–	III	–	–	–
Фазан	–	III	–	–	–
Ряд Голубоподібні (Columbiformes), родина Голубові (<i>Columbidae</i>)					
Горлиця звичайна	–	III	–	–	VU
Горлиця кільчаста	–	III	–	–	–
Ряд Зозулеподібні (Cuculiformes), родина Зозулеві (<i>Cuculidae</i>)					
Зозуля звичайна	–	III	–	–	–
Ряд Совоподібні (Strigiformes), родина Совові (<i>Strigidae</i>)					
Сова болотяна	Рідкісний	II	–	II	–
Сплюшка	Рідкісний	II	–	II	–
Сова вухата	–	III	–	II	–
Ряд Одудоподібні (Upuriformes), родина Одудові (<i>Upuridae</i>)					
Одуд	–	II	–	–	–
Ряд Дрімлюгодібні (Caprimulgiformes), родина Дрімлюгові (<i>Caprimulgidae</i>)					
Дрімлюга	–	II	–	–	–
Ряд Дятлоподібні (Piciformes), родина Дятлові (<i>Picidae</i>)					
Дятел строкатий	–	II	–	–	–
Дятел сирійський	–	II	–	–	–
Крутиголовка	–	II	–	–	–
Ряд Горобцеподібні (Passeriformes), родина В'юркові (<i>Fringilidae</i>)					
Коноплянка	–	II	–	–	–
Зяблик	–	III	–	–	–

Щиглик	–	II	–	–	–
Зеленяк	–	II	–	–	–
Костогриз	–	II	–	–	–
Ряд Горобцеподібні (Passeriformes), родина Воронові (<i>Coraciidae</i>)					
Крук	–	III	–	–	–
Ряд Горобцеподібні (Passeriformes), родина Вівсянкові (<i>Emberizidae</i>)					
Вівсянка чорноголова	Рідкісний	II	–	–	–
Вівсянка звичайна	–	II	–	–	–
Вівсянка садова	–	III	–	–	–
Просянка	–	III	–	–	–
Ряд Горобцеподібні (Passeriformes), родина Мухоловкові (<i>Muscicapidae</i>)					
Мухоловка сіра	–	II	II	–	–
Мухоловка білошия	–	II	II	–	–
Ряд Горобцеподібні (Passeriformes), родина Дроздові (<i>Turdidae</i>)					
Вільшанка	–	II	II	–	–
Разом:	4	36	9	8	3

*Вид у стані: NT – «загрозливий»; VU – «вразливий»

За критеріями Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи (МСОП), найвищий статус у зазначеному списку (NT – «загрозливий») має кібчик звичайний, чисельність якого, з не дуже зрозумілих зараз причин, стрімко скорочується на значній площі ареалу (Белик, 2009; Милобог, 2012; Редінов, 2016; Венгеров, Нумеров, 2016). Два види (канюк степовий та горлиця звичайна) набули статусу VU – «вразливий». Причому, якщо в Україні перший включено до Червоної книги України (2009) у статусі «рідкісний», то другий (горлиця звичайна) є об'єктом мисливського використання ресурсів (Про мисливське господарство та полювання. 2000). Особливо треба відмітити, що горлиця в Україні відноситься до гніздуєчих та мігруєчих птахів, відліт яких відбувається наприкінці серпня – на початку вересня. Скорочення її чисельності розпочалося приблизно 15 років тому, але мисливці дотепер його причиною вважають «зміну міграційних шляхів». Зазначимо, що упродовж наших досліджень щільність населення горлиці звичайної скоротилась від 4,6 (ажурні лісосмуги) до 2,9 (продувні) пар/км². Зважаючи на низьку плодючість ($n_{\max} = 2$) та низьку сучасну відтворювальну здатність (< 80 %) популяцій, вид «горлиця звичайна» цілком доцільно вилучити із списку об'єктів полювання в

Україні. Всі інші види птахів із наведеного списку (табл.1) мають статус LG – види з «найменшою загрозою» (Vié et al., 2009).

Із 62 видів птахів, зареєстрованих у лісосмугах Північно-Західного Приазов'я, до Червоної книги України (2009) включено 6,5 %, найвищий статус з яких «дуже рідкісні» мають три: канюк степовий, сова болотяна та совка. Всі вони є відносно благополучними не чисельними видами, з яких канюк степовий або курганник має помітну позитивну тенденцію (Стригунов та ін., 2008). Один вид (вівсянка чорноголова), гніздовий ареал якого охоплює південну Європу, країни Закавказзя, Близького Сходу та Аравійського півострова, відносно недавно з'явився в наших місцях (Бронсков, 2008). Значна кількість видів птахів входить до додатків II (n = 23) та III (n = 13) Бернської, до додатку II (n = 8) Вашингтонської (СІТЕС), а також до додатку II (n = 9) Боннської конвенції.

Рідкісні та зникаючі види птахів відіграють важливу роль у біогеоценозах регіону та є найбільш чутливими до змін в ньому. Відтак, охорона їхніх популяцій має важливе екологічне значення, яка повинна базуватися на сучасних правових засадах. Вона включає: зменшення фактору занепокоєння у репродуктивний період, збереження гніздових стацій (скорочення інтенсивності обробки полів, зменшення пестицидного навантаження на сільськогосподарські угіддя, збільшення площі та підтримка у належному стані штучних лісонасаджень), регулювання відстрілу птахів, проведення заходів щодо штучного приваблювання птахів (виготовлення штучних гнізд, годівниць, водопоїв), впровадження біологічних методів контролю за популяціями шкідників.

Список використаної літератури

1. Аюбова, Э. М. (2013). Гнездящиеся птицы придорожных и полезащитных лесополос Мелитопольщины. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Біологічні науки*, 1, 40–50.
2. Белик, В. П. (2009). *Птицы искусственных лесов степного Предкавказья: состав и формирование орнитофауны в засушливых условиях*. Кривой Рог: Минерал.
3. Бронсков, О. І. (2008). Чорноголова вівсянка (*Emberiza melanocephala* Scop.) у Північному Приазов'ї за останні 20 років. *Знахідки тварин Червоної книги України*, 26–28.
4. Венгеров, П. Д., & Нумеров, А. Д. (2016). Кобчик *Falco vespertinus* в Воронежской области: сокращение численности продолжается. *Русский орнитологический журнал*, 25 (1378), 4860–4864.
5. Милобог, Ю. В. (2012). *Соколородібні (Falconiformes) степової зони України: видовий склад, територіальний розподіл, динаміка чисельності та охорона*. (Автореф. дис. канд. біол. наук.). НАН України, Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена, Київ.
6. Петрович, О. З. (2017). *Полезащитні лісосмуги як резервати різноманіття судинних рослин (Tracheophyta) та птахів (Aves) у Північному Степу Правобережжя України*. (Дис. канд. біолог. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ.
7. Про мисливське господарство та полювання. № 1478-III. (2000).
8. Редінов, К. О. (2016). Орнітофауна агроландшафтів на заході Миколаївської області у гніздовий період. *Berkut*, 25 (2), 82–92.
9. Стригунов, В. І., Милобог, Ю. В., & Ветров, В. В. (2008). Поширення канюка степового *Buteo rufinus* (Cretzschm.) в Україні. *Знахідки тварин Червоної книги України*, 367–372.

10. Чаплигіна, А.Б. (2018). *Дендрофільні горобцеподібні (Passeriformes) як структурнофункціональний елемент антропогенно трансформованих лісових біогеоценозів Північно-Східної України*. (Дис. докт. біолог. наук). Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро.
11. *Червона книга України. Тваринний світ*. (2009). Київ: Глобалконсалтинг.
12. Vié, J. C., Taylor, C. H. & Stuart, S. N. (Ed.). (2009). *Wildlife in a Changing World. An analysis of the 2008 IUCN*. Barcelona: Lynx Edicions.

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА: МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ

**Матеріали
XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)**

XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва»
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

ISSN 2708-1257

9 772708 125002

11